

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДТЕУ

30 березня 2023 р.

(протокол 8 п. 13)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

ПРОГРАМА

**вступного іспиту до аспірантури
зі спеціальності 081 – Право**

SCIENTIA DIFFICILIS SED FRUCTUOSA

Київ 2023

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автори: Т.О. Гуржій, д.ю.н., проф.
Н.А. Мазаракі д.ю.н., проф.
Л.В.Ніколаєва, к.ю.н., проф.
В.В.Мушенко, д.ю.н., проф.
Г.В.Задорожня, д.ю.н., проф.

Розглянуто і схвалено на засіданні групи забезпечення освітньо-наукової програми третього рівня вищої освіти 081 «Право» від 12.01.2023р., протокол № 6.

Рецензенти:

Олійник О.В. – доктор юридичних наук, професор
Запотоцька О.В. – доктор юридичних наук, професор

Програма вступного іспиту

ПРОГРАМА

вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 081 Право

Автори: ГУРЖІЙ Тарас Олександрович,
МАЗАРАКІ Наталія Анатоліївна,
НІКОЛАЄВА Людмила Вікторівна,
МУШЕНОК Віктор Васильович
ЗАДОРОЖНЯ Галина Володимирівна
ГУРЖІЙ Анна Валеріївна

ВСТУП

Програма вступного іспиту до аспірантури за спеціальністю 081 «Право» охоплює основні галузі права та корелюється з напрямками науково-правових досліджень провідних науковців Державного торговельно-економічного університету.

Метою вступного іспиту є виявлення достатнього рівня знань для навчання в аспірантурі та здобуття освітнього/наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Вступний іспит здійснюється на підставі Правил прийому до аспірантури та докторантури ДТЕУ та передбачає комплексну перевірку знань абітурієнтів за завданнями (екзаменаційними білетами), розглянутими і схваленими на засіданні групи забезпечення спеціальності 081 «Право» ДТЕУ.

Зміст програми та критерії оцінювання результатів вступного іспиту обумовлені необхідністю перевірки вхідних компетентностей вступників вихідним компетентностям магістрів зі спеціальності 081 «Право», визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти (затв. наказом Міністерства освіти і науки України від №643 від 20.07.2022), а саме:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.

СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК12. Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Фахова компетентність «ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово» зазначеного вище магістерського стандарту перевіряється при складанні вступного іспиту з іноземної мови.

Програма вступного іспиту складається з трьох розділів:

1. Зміст програми вступного іспиту
2. Структура екзаменаційного білету та критерії оцінювання
3. Список рекомендованих джерел

РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Тема 1. Теорія держави і права

Права людини, класифікація прав людини та їх гарантії, права людини та право, правова держава. Становлення та особливості розвитку державності, права та правової системи України. Закономірності виникнення та тенденції розвитку світової теоретичної думки про державу та право, періодизація та класифікація вчень про державу і право. Основні політичні та правові доктрини. Історія політико-правової думки України. Правосвідомість, її структура та види, правова культура суспільства та особи, право та релігія, право і мораль. Юридично значуща поведінка, правомірна поведінка та правопорушення, зловживання правом, юридична відповідальність і її механізм.

Рекомендовані джерела: 1-10.

Тема 2. Конституційне право

Конституційно-правові відносини: їх суб'єкти, об'єкти, види, підстави виникнення, зміни та припинення. Конституційні засади економічної системи. Відповідальність у конституційному праві: правова природа, особливості, її види (форми), підстави, суб'єкти, санкції. Відповідальність за порушення виборчого законодавства. Поняття органу державної влади, класифікація органів державної влади. Конституційне закріплення системи органів державної влади. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень парламенту. Конституційно-правовий статус глави держави. Загальна характеристика інституту президентства. Функції та повноваження глави держави. Підстави та процедура дострокового припинення повноважень глави держави. Усунення президента з поста в порядку імпичменту. Конституційно-правовий статус органів при президентові. Виконавча влада та система її органів. Конституційно-правовий статус уряду та інших органів виконавчої влади. Конституційний контроль і його види. Порядок формування, функції та повноваження органу конституційної юрисдикції. Процедури розгляду справ органом конституційного правосуддя. Конституційно-правове регулювання судової системи. Суди системи судоустрою України. Конституційні гарантії діяльності суддів. Конституційні засади судочинства. Правовий статус Вищої ради правосуддя. Система територіального устрою. Конституційно-правовий статус адміністративно-територіальних одиниць. Порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою. Реалізація та захист прав людини в умовах воєнного стану.

Рекомендовані джерела: 11-20.

Тема 3. Трудове право

Соціальне призначення трудового права; генеза трудового права, тенденції та прогнозування його подальшого розвитку; вплив конституції, галузей публічного та приватного права, політичних, релігійних і моральних норм на трудове право; трудове право в системі національного права. Предмет, метод, система, функції, принципи та суб'єкти трудового права. Джерела трудового права. Сфера дії трудового права. Трудове право в системі національного права. Правове забезпечення зайнятості населення та працевлаштування. Гарантії реалізації права на зайнятість. Трудові правовідносини та їх суб'єкти. Правові основи соціального діалогу у сфері праці: поняття, принципи, суб'єкти, система, організаційно-правові форми. Колективні угоди та колективні договори. Трудовий договір: поняття, сторони, зміст, форми, види; співвідношення з цивільно-правовими договорами, пов'язаними з працею. Укладення, зміна та припинення трудового договору. Правове регулювання робочого часу і часу відпочинку. Правові аспекти нормування й оплати праці. Гарантії та компенсації. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Дисципліна праці та правові засоби її забезпечення. Охорона праці. Індивідуальні та колективні трудові спори (конфлікти). Трудові права і обов'язки в умовах воєнного стану. Реалізація права на працю в умовах воєнного стану. Реалізація права людини на відпочинок в умовах воєнного стану.

Рекомендовані джерела: 21-30.

Тема 4. Аграрне право

Правове забезпечення державної аграрної політики на національному, регіональному та на місцевому рівні; правові проблеми продовольчої безпеки України; Нормативні та інші джерела аграрного права України; норми аграрного права. Стан, тенденції та перспективи правового регулювання аграрних відносин в умовах світових інтеграційних економічних процесів, гармонізації й адаптації національного законодавства до вимог ЄС та СОТ. Правове становище суб'єктів аграрних правовідносин; організаційно-правові форми ведення товарного сільськогосподарського виробництва, господарської діяльності у сфері виробництва продовольства. Правове забезпечення виробничо-господарської діяльності у сфері сільського господарства, виробництва продовольчої продукції. Правове регулювання ведення особистого селянського господарства. Державне та самоврядне регулювання аграрних відносин. Правове регулювання аграрних відносин у окремих галузях сільського господарства. Податкові відносини в аграрному секторі економіки. Податково-правове та бюджетне регулювання відносин природокористування у сільському господарстві.

Рекомендовані джерела: 31-40.

Тема 5. Адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право

Адміністративно-правові засади публічного адміністрування. Адміністративно-правові відносини. Суб'єкти адміністративного права. Адміністративний примус і адміністративна відповідальність. Адміністративно-правовий механізм захисту прав і свобод громадян. Адміністративно-правове забезпечення законності в публічному адмініструванні. Адміністративно-правові засади управління економічною, соціально-культурною та політичною сферами. Адміністративно-правові засади публічного контролю. Адміністративний процес. Адміністративне судочинство. Адміністративні провадження. Правові засади публічних консультацій. Адміністративно-правові засади захисту персональних даних. Інформаційні права і свободи та підстави для їх обмеження. Захист інформаційних прав і свобод. Адміністративно-правовий статус громадських організацій. Адміністративні послуги. Адміністративно-правове забезпечення економічної безпеки підприємства. Звернення в адміністративному праві. Основи правового державного та недержавного регулювання різних галузей промисловості: дозволи, ліцензії, сертифікати, реєстрація, контроль, нагляд. Правовий статус банківської таємниці. Система фінансового законодавства. Фінансово-правові норми та фінансово-правові відносини. Суб'єкти фінансового права. Фінансова діяльність інститутів публічної влади. Правове регулювання фінансового контролю. Банківська система України: правове регулювання, повноваження та особливості функціонування. Правові засади інформаційної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, органів охорони правопорядку і правосуддя, установ та організацій різних форм власності, неурядових організацій та інших інститутів громадянського суспільства. Охорона державної таємниці та інших відомостей з обмеженим доступом. Відповідальність за скоєння правопорушень в інформаційній сфері. Джерела адміністративного права: ієрархія та систематизація. Публічна інформація та інформація з обмеженим доступом. Правовий режим надзвичайного стану. Правовий режим воєнного стану. Правові засади публічного адміністрування в умовах воєнного стану. Правові засади забезпечення національної безпеки.

Рекомендовані джерела: 41-51.

Розділ 2 СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Екзаменаційний білет складається з трьох питань, які відповідають вхідним компетентностям, необхідним для вступу на освітньо-наукову програму третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право», а також вихідним компетентностям магістрів за спеціальністю 081 «Право», визначеним стандартом вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти (затв. наказом Міністерства освіти і науки України від №643 від 20.07.2022).

Екзаменаційний білет складається з двох завдань

Завдання 1 вимагає написання есе на задану в екзаменаційному білеті тему, що передбачає: застосування теоретичних знань в галузі права, розуміння змісту правової ситуації, явища чи процесу; розуміння сучасного стану та основних тенденцій розвитку національної системи права, її галузей та інститутів; здатність фахово і критично оцінювати юридично значущі події, явища і процеси, а також їх правові, соціальні, економічні та інші наслідки; уміння визначати ефективні способи вирішення різноаспектних проблем правотворчої, правозастосовної та правозахисної діяльності.

Завдання 2 передбачає розв'язання вступником міжнародно-правової ситуації для перевірки: здатності розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі права; здатності до системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування; обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

Критерії оцінювання:

Завдання 1 оцінюється за шкалою від 0 до 50 балів залежно від повноти, правильності та обґрунтованості відповіді у розрізі таких критеріїв:

<i>Критерій</i>	<i>Бали</i>
розуміння змісту правової ситуації, явища чи процесу, зазначених в екзаменаційному питанні	0-10
розуміння сучасного стану та основних тенденцій розвитку національної системи права, її галузей та інститутів	0-10
здатність фахово і критично оцінювати юридично значущі події, явища і процеси, а також їх правові, соціальні, економічні та інші наслідки	0-15
уміння визначати ефективні способи вирішення різноаспектних проблем правотворчої, правозастосовної та правозахисної діяльності	0-15

Завдання 2 оцінюється за шкалою від 0 до 50 балів у розрізі таких критеріїв:

<i>Критерій</i>	<i>Бали</i>
спроможність правильно визначити методологічні підходи до вирішення запропонованої правової ситуації	0-5
здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі права	0-15
здатність до системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування	0-15
здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію	0-15

Особи, які отримали менше 60 балів до наступних іспитів не допускаються та участі у конкурсі не беруть.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кельман М.С., Стратонов В.М. Загальна теорія права. Херсон.: Гельветика, 2020. 724 с.
2. Бондаренко Б.Д. Закономірності як предмет загальної теорії права : монографія. Київ : Дакор, 2020. 265 с.
3. Сердюк Н. А. Розбудова України як соціальної, правової держави: теорія та практика : монографія. К. : Вид-во Людмила, 2019. 419 с.
4. Бадида А.Ю. Соціальна держава в умовах глобалізації: монографія. Ужгород: РІК-У, 2019. 200 с.
5. Гуйван П.Д. Право на справедливий суд: сутність та темпоральні виміри за міжнародними стандартами: монографія. Харків: Вид-во "Право", 2019. 584 с.
6. Концепція держави і права: історико-теоретичний аналіз / А.Є. Шевченко, С.В. Кудін та ін.; за заг. ред. А.Є. Шевченка. - Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2018. 248 с.
7. Макаренко Л.О. Правова культура: теоретико-методологічні основи дослідження: монографія. Київ : Парламент. вид-во, 2019. 574 с.
8. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції: монографія; за ред. М. П. Требіна. Харків: Вид-во "Право", 2019. 744 с.
9. Соціально-правова цінність людини в сучасному праворозумінні: монографія / А. Є.Шевченко, С. З. Холоднюк. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 265 с.
10. Чебикін О.Я., Булгакова В.О. Психологічні основи правової культури та умови її корегування: монографія. Одеса: Лерадрук, 2019. 162 с.

11. Савчин М. В. Конституційна юстиція та забезпечення конституційного порядку (2005-2020): монографія. Харків : «Право», 2020, 384 с.
12. Кулик С.В. Конституційна реформа в сфері судової влади в Україні: проблеми теорії та практики: монографія. К. : «Фенікс», 186 с.
13. Гришук О.В. Філософія конституційних цінностей: монографія. Київ: «Компанія ВАІТЕ». 2019. 416 с.
14. Агафонова Н. А. Конституційна реформа в Україні: механізми реалізації та проблеми ефективності: монографія. Київ: Ін-т законодавства ВРУ. 2018. 415 с.
15. Деркач А. Л. Захист прав людини у конституційному процесі: питання теорії та практики. дисертація ... докт. юрид. наук : за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право і муніципальне право; 12.00.11 – міжнародне право. К., 2019. 390 с.
16. Задорожня Г. В. Конституційно-правовий статус глави держави в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: монографія. Київ: Алерта, 2016. 552 с.
17. Законодавчі напрями розвитку держави і суспільства / За заг. ред. О. Л. Копиленка, Є. Р. Бершеди, О. М. Клименко. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2019. 574 с.
18. Купрій В. М. Конституційний процес: питання конституційно-правових обмежень: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. К., 2019. – 205 с.
19. Француз-Яковець Т.А. Конституційні основи бікамералізму в сучасних державах Європи: порівняльний аспект : монографія. Київ, 2018. 818с
20. Француз-Яковець Т.А. Конституційно-правові засади бікамералізму в сучасних європейських країнах: дисертація ... докт. юрид. наук: 12.00.02. конституційне право; муніципальне право. Інститут законодавства ВРУ. К., 2020. 497с.
21. Бутинська Р. Я. Правовий статус учасників колективно-трудоових правовідносин : монографія. Львів : Растр-7, 2020. 233 с.
22. Черкасов О.В. Проблеми єдності та диференціації відповідальності у трудовому праві України : монографія. Харків: Право, 2019. 240с.
23. Бонтлаб В. В. Проблеми теорії та практики нормативно-правового регулювання вирішення трудових спорів (конфліктів) : монографія. Київ : Вид-во Людмила, 2019. 419 с.
24. Бірюкова А. Г. Трудове право та трудове законодавство : проблеми співвідношення : монографія. М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Харьков : Панов А. М., 2016. 401 с.
25. Бонтлаб В. В. Проблеми теорії та практики нормативно-правового регулювання вирішення трудових спорів (конфліктів) : монографія. Київ : Вид-во «ПВГОІ «Видавництво «Людмила», 2019. 420 с.

26. Дараганова Н. В. Управління охороною праці : правове забезпечення : монографія. Київ : ДТЕУ, 2018. 484 с.
27. Журавель В. І. Концепція оптимізації співвідношення індивідуальних та колективних форм захисту трудових прав працівників : монографія. Харків : Константа, 2017. 442 с.
28. Кисельова О. І. Співвідношення міжнародного, державного, колективно-договірного та індивідуально-договірного регулювання трудових відносин : монографія. Харків : Колегіум, 2017. 426 с.
29. Любчик О. А. Кодифікація трудового законодавства України : теорія та практика : монографія. Харків. Константа, 2017. 420 с.
30. Панченко М. В. Теорія забезпечення гідної праці державних службовців України : монографія. Харків : ПромАрт, 2019. 440 с.
31. Бесчастний В.М., Піддубна Д.С. Аграрне рейдерство як чинник порушення права приватної власності та права здійснення господарської діяльності в Україні : монографія. Київ : Дакор, 2020. 608 с.
32. Kurylo V., Mushenok V. Legal regulation of budgetary support for agricultural production: theory and modern realities. Formation of modern social, economic organizational mechanisms development of entities agrarian business: collective monograph. Riga, 2017. P. 136–145.
33. Григор'єва Х.А. Державна підтримка сільського господарства України: проблеми правового забезпечення : монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 596 с.
34. Кузьменко Н.О. Рішення органів місцевого самоврядування в механізмі правового регулювання земельних відносин. К. : Алерта, 2018. 264 с.
35. Малік М.Й., Спаський Г.В. Розвиток підприємництва та кооперації аграрного сектору Закарпаття в умовах євроінтеграції: монографія. К.: Аграр. наука, 2018. 284 с.
36. Мушенок В. В. Фінансово-правові засади державної аграрної політики України: монографія; за ред. В.І. Курила. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 371 с.
37. Правдюк В.М. Поділ земель за цільовим призначенням за законодавством України : монографія. К.: Алерта, 2018. 204 с.
38. Сава А.П. Регулювання розвитку сільських територій : монографія. Тернопіль : Крок, 2018. 367 с.
39. Теоретичні засади розвитку земельних відносин у сільському господарстві / [Ходаківська О.В., Федоров М.М., Месель-Веселяк В.Я. та ін.] ; за ред. Ю.О. Лупенка, О.В. Ходаківської. К. : ННЦ «ІАЕ», 2018. 236 с.
40. Юрченко Е. С. Право сільськогосподарського землекористування в Україні: теоретичні та практичні аспекти :. Київ: Алерта, 2019. 234 с.
41. Діхтієвський П. В. Якість адміністративно-процесуального законодавства: питання теорії та практики : монографія / Петро

Васильович Діхтієвський, Антон Віталійович Бойко ; Університет митної справи та фінансів. Херсон : “Гельветика”, 2020. 207 с.

42. Брижко В.М., Фурашев В.М. Інформаційне право та інформаційне законодавство. Київ: Видавничий дім “АртЕК”, 2020. 288 с.
43. Головка О. М. Медіабезпека людини: засади інформаційно-правової політики: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2019. 168 с.
44. Запотоцька О.В. Управління сферою безпечності та якості харчової промисловості в Україні: адміністративно-правове дослідження: монографія. Київ : Видавничий центр “Кафедра”, 2018. 400 с.
45. Логвиненко Б.О. Публічне адміністрування сферою охорони здоров’я: теорія і практика. Київ: «МП Леся», 2017. 344с.
46. Настенко М.О. Правовк регулювання фінансового контролю за діяльністю суб’єктів господарювання в Україні: дис. ... д-ра філософії: 12.00.07. Харків, 2018. 197 с.
47. Науково-практичний коментар кодексу адміністративного судочинства України / за заг. ред. Р.С. Мельника. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 1030 с
48. Питання адміністративного права / В.К.Колпаков, Р.С.Мельник, С.Г.Стеценко та ін. ; за ред. Н. Б. Писаренка. Харків. : ООО «Оберіг», 2018. 182 с.
49. Тімашов В. О. Права громадян в Україні в процесі євроінтеграції : адміністративно-правовий аспект : монографія. Київ, 2017. 560 с.
50. Чорна В.Г. Адміністративно-правові обмеження в парадигмі права: монографія. Київ : Видавничий центр “Кафедра”, 2018. 351с.
51. Заярний О. А. Правове забезпечення розвитку інформаційної сфери України: адміністративно-деліктний аспект : монографія Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 700 с.